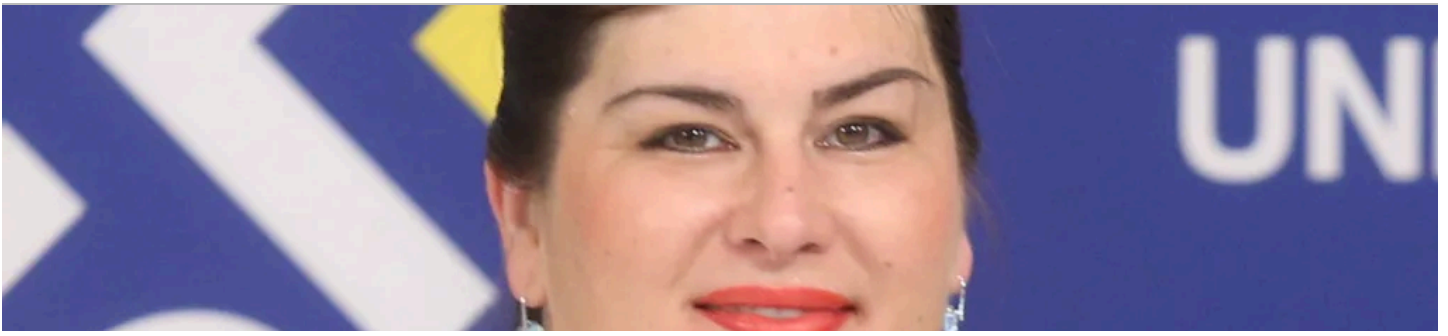

Mala zemlja za velike prijevare: Kako ukrasti europski novac? (Dio prvi): Paradoks hrvatske nepoštenosti: Najviše krademo, ali i najviše prijavljujemo

Autor **Plamenko Cvitić** - Saturday, September 6, 2025, 15:14

Otkrijte više

⚡ produktivnost

⚡ Proizvodnost

Hrvatska je postala europski kuriozitet u najgorem mogućem smislu – istovremeno smo država u kojoj se krađu najveći iznosi iz europskih fondova po glavi stanovnika, ali i zemlja iz koje stiže najveći broj prijava građana o prijevarama s EU novcem. U 2024. godini čak 458 prijava hrvatskih građana o krađi europskog novca stiglo je do Ureda europskog javnog tužitelja (EPPO), što je apsolutni rekord među svim članicama Europske unije.

Ovaj paradoks savršeno oslikava duboke podjele u hrvatskom društvu – dok jedan dio građana bezobzirno pokušava pronaći načine za krađu europskog novca, drugi dio ih aktivno prijavljuje nadležnim tijelima. Možda je to i razlog zašto Hrvatska, unatoč svim skandalima, i dalje ostaje jedna od najvećih korisnica europskih fondova – od ulaska u Uniju 2013. godine primili smo nevjerojatnih 22,29 milijardi eura, a u europski proračun uplatili svega 5,86 milijardi eura.

A brojevi su zaista dramatični: Ured europskog javnog tužitelja trenutno vodi 80 aktivnih istraga u Hrvatskoj s procijenjenom štetom od 373 milijuna eura. Samo u prošloj godini otvoreno je 48 novih istraga s procijenjenom štetom od dodatnih 130 milijuna eura. To znači da se gotovo pola milijarde eura pokušalo ukrasti iz europskih fondova samo u slučajevima za koje postoje konkretne istrage – vjerojatna stvarna brojka je veća.

zapadnu Europu. U financijskom razdoblju 2014.-2020. Hrvatskoj je iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova bilo dostupno ukupno 10,73 milijarde eura, što je bio nevjerojatan iznos za zemlju s manje od četiri milijuna stanovnika.

No umjesto da postanu pokretač razvoja, europski fondovi brzo su se pretvorili u mamac za sve vrste prevaranata. Razlog je jednostavan – riječ je o ogromnim količinama novca koje se raspoređuju kroz složene administrativne postupke, često bez dovoljno učinkovitog nadzora. Za razliku od hrvatskog proračunskog novca koji se već desetljećima pomno nadzire, europski fondovi predstavljali su “novi teritorij” s manje iskustva u kontroli i sprječavanju malverzacija.

Najčešći obrasci prijevara postali su gotovo rutina: lažno prikazivanje površina u poljoprivredi, krivotvorenje dokumentacije o potresnim štetama, manipulacija postupaka javne nabave kroz sukob interesa, prikazivanje neobavljenih radova kao završenih projekata. Jedan od najgorih slučajeva bio je onaj kada je grupa osoba krivotvorila dokumentaciju o oštećenjima od potresa te tako “zaradila” gotovo 1,76 milijuna eura europskih sredstava namijenjenih pomaganju stvarnim žrtvama prirodnih katastrofa.

Anatomija sistema: Tko sve treba čuvati europski novac?

Sustav nadzora europskih fondova u Hrvatskoj izgleda impresivno na papiru, ali je u praksi pokazao brojne rupe kroz koje prolaze prevaranti. Središnja agencija za financiranje i ugovaranje (SAFU) trebala bi biti glavni čuvar – ova agencija osnovana 2007. godine upravlja s više od 5,1 milijarde eura u novom programskom razdoblju 2021.-2027. Njezina je uloga odobravanje projekata, praćenje realizacije i kontrola trošenja sredstava.

No sustav je složen i uključuje još mnoštvo aktera: Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU kao upravljačko tijelo, HAMAG-BICRO kao agenciju za mala i srednja poduzeća, Agenciju za

Na europskoj razini nadzor vrše OLAF (Europski ured za borbu protiv prijevara) i EPPO (Ured europskog javnog tužitelja), koji mogu pokrenuti istrage i zatražiti povrat sredstava. OLAF je 2024. godine preporučio povrat rekordnih 871,5 milijuna eura nepravilno potrošenih sredstava na razini cijele Europske unije, dok EPPO vodi ukupno 2.666 aktivnih istraga s procijenjenom štetom od gotovo 25 milijardi eura.

Hrvatski fenomen: Zemlja koja istovremeno vara i prijavljuje

Ono što izdvaja Hrvatsku od ostalih članica Europske unije jest jedinstveni fenomen da se istovremeno ubrajamo među zemlje s najviše prijevara, ali i zemlja iz koje stiže daleko najviše prijava o malverzacijama. U 2024. godini 458 prijava hrvatskih građana stiglo je do europskog tužiteljstva, što je više nego iz bilo koje druge članice EU. Za usporedbu, iz Njemačke – zemlje s 20 puta više stanovnika – stiglo je samo 719 prijava.

Ovaj fenomen možda najbolje oslikava dublju podjelu hrvatskog društva na one koji pokušavaju iskoristiti svaku priliku za korist i one koji aktivno žele spriječiti takve malverzacije. Možda je to nasljeđe prošlosti kada su prijave korupcije često bile jedini način borbe protiv nepravde, ili pak rezultat sve veće svijesti o tome da krađa europskog novca na kraju šteti svima nama.

Najaktivniji su u prijavljivanju građani iz područja s najviše projekata – Zagreba, Splita, Osijeka i Rijeke – što sugerira da iskustvo s projektima iz EU fondova razvija i svjesnost o mogućim malverzacijama. Istovremeno, područja s tradicionalno slabijim institucionalnim kapacitetima često postaju žarišta prijevara jer je tamo nadzor slabiji.

Kreativnost u korupciji: Kako "ne-Hrvati" krađu europski novac

Hrvatska, međutim, nije jedina zemlja u kojoj se krađu europski fondovi – razlika je možda samo

U Danskoj je tako neki 'muljator' uspio dobiti sredstva za skijalište na lokaciji gdje snijeg nije pao desetljećima. Talijanski stomatolog uvjerio je europske evaluatore da može razvijati solarne panele – koristeći sredstva za kupnju 55 luksuznih vozila. Bugarski političar dobio je novac za uzgoj svilenih buba koje nikada nije ni planirao uzgojiti, a u Irskoj su kreativni 'poduzetnici' uspjeli prisvojiti sredstva iz europskih fondova za gradnju golf terena u srednjovjekovnom samostanu.

Luksemburg je svjedočio "digitalizaciji" koja se svela na kupnju skupih nekretnina i Rolex satova, dok su u Rumunjskoj europski fondovi korišteni za projekte koji su postojali samo na papiru. Ove prijevare pokazuju da je problem sistemski – gdje god postoje veliki novci s nedovoljnim nadzorom, pojavit će se i oni koji će pokušati iskoristiti situaciju.

Cijena nepoštenosti: Što nas to sve košta?

Prijevare s europskim fondovima nisu samo moralni problem – one imaju i vrlo konkretne financijske posljedice za sve građane. Europska komisija može zaustaviti isplate fondova zemlji u kojoj se događa previše malverzacija, što znači da poštteni projekti ostaju bez financiranja zbog postupaka nepoštenih.

Već sada postoje znakovi da Hrvatska postaje "posebno nadzirana" članica – europski revizori češće dolaze u kontrole, traže se dodatna objašnjenja za projekte, a postupci odobranja postaju sve sporiji i kompliciraniji. Ovo posebno pogađa manje, poštene prijavitelje koji nemaju resurse za navigaciju kroz sve složeniju birokraciju.

Također, svaki euro ukraden iz europskih fondova je euro manje za projekte koji bi stvarno trebali modernizirati Hrvatsku. Umjesto da novac ide u bolničke uređaje, obnovu škola, modernizaciju prometnica ili digitalizaciju javnih usluga, završava u džepovima onih koji su našli način da zaobiđu kontrole

građani prednjače u prijavljivanju malverzacija. Razgovarat ćemo s ključnim akterima – od hrvatskih ministara do europskih tužitelja – kako bismo saznali stvarne pozadine ovog fenomena.

Posebnu pozornost posvetit ćemo pitanju postoji li opasnost da će se zbog velikog broja prijevara u budućnosti smanjiti iznosi dostupni hrvatskoj građani iz europskih fondova. Također ćemo istražiti funkcioniraju li kontrolni mehanizmi te što se može učiniti da se prijevare smanji ili potpuno iskorijene.

Na kraju ćemo pogledati kako se europski novac krade u drugim članicama EU i pokušati odgovoriti na pitanje jesmo li mi stvarno gori od ostalih ili smo možda samo pošteniji u otkrivanju malverzacija od nekoga tko ih pokušava sakriti.

Otkrijte više

⚙️ **Proizvodnost**

⚙️ **produktivnost**

Ova serija nastoji odgovoriti na jedno ključno pitanje: može li Hrvatska istovremeno biti zemlja s najviše prijevara europskih fondova i zemlja s najvećim brojem građana koji te prijevare prijavljuju ili je jedan od ova dva fenomena možda lažan? I što to govori o nama kao društvu – jesmo li postali narod koji istovremeno najviše krade i najviše prijavljuje krađu?

Ovaj novinarski projekt ostvaren je u okviru financijske potpore novinarskim radovima Agencije za elektroničke medije u okviru projekta poticanja novinarske izvrsnosti i slobodan je za korištenje i prenošenje.

Plamenko Cvitić

<http://plamenko-cvitic.from.hr>

